

En hunds dräktighetstid är normalt 63 dygn. Men det kan variera flera dagar både upp och ner. Du märker över huvud taget ingenting av tikens dräktighet de första veckorna.

Många jagar obehindrat med sina tikar 30 dagar efter genomförd parning.

Efter 45:e dygnet kan du med säkerhet ta reda på hur många valpar tiken har via röntgen hos veterinär.

DRÄKTIGHETEN OCH VALPNINGEN:

Så här förbereder du dig i väntan på tikens valpning!

TEXT & FOTO: MIKAEL GRENNARD

GE TIKEN EN LUGN OCH TRYGG MILJÖ ATT VALPA I

Det finns ingen anledning att ändra tikens vanor under den första halvan av dräktigheten. Samma motion och levnadssätt som vanligt kan tillämpas. Detta gäller även foder. Det är lätt att förledas att tro att man måste sätta in extra foder bara för att man "tror" att tiken är dräktig.

Valpfostren utvecklas utan "extra mat", däremot får man

lätt en överviktig hund om fodermängden ökas utan att tiken är dräktig.

Fosterdiagnostik

Redan efter tre veckor kan en erfaren veterinär genom palpning, med händerna på tikens buk, känna om hon är dräktig eller ej. Detta är inget som amatörer bör hålla på med då man i värsta fall kan skada fostren.

Efter 28 dygn kan man genom ultraljud se om tiken är dräktig eller ej. Vissa veterinärer ger sig även på uttalanden om hur många valpar det är i livmodern.

Ett farligt uttalande som man nog inte ska ha alltför mycket tilltro till. Att räkna foster via ultraljud är en mycket osäker verksamhet. Efter det 45:e dygnet har valparnas skelett förkalkats

En helt vanlig pallkrage som modifierats med regler för att förhindra att tiken ligger ihjäl någon valp.

till den grad att de syns på röntgen, ett betydligt säkrare sätt om du gärna vill veta hur många valpar det kommer att bli.

Röntga är säkrast

Men erfarenhet säger att röntgenbilden blir bättre och säkrare om du kan vänta ytterligare ett par dygn. Det som verkligen talar för röntgen är att du med stor säkerhet får veta antalet valpar. Bortsett från rena nyfikenhetsskäl så vet du då när själva valpningen är över och när du som trött uppfödare kan gå och lägga sig.

Om vi bortser från dessa tekniska diagnostikmetoder så kan du ibland redan efter ca 30 dagar ana att tiken är något rundare över buken. Kanske kan du också ana att hennes spenar antagit en mer rosa färg än normalt.

Vid denna tid brukar tiken visa en något större aptit. Hon kräver inga omvälvande foderförändringar, men du bör se till att hon får ett högkvalitativt foder med tilltagen proteinhalt.

Ska du stötta med något så finns det vitamintabletter på apoteket för dräktiga och digivande tikar. Ett tillskott av kalk och lite extra vitaminer.

De sista veckorna

På många tikar märks inte särskilt mycket av deras dräktighet. Men en del blir mer tillbaka-

dragna och vill vara för sig själva en hel del i lugn och ro. Men inget särskilt behöver göras mer än att du är uppmärksam och försöker tillgodose tikens behov så gott det går. Något som är väl värt att minnas är att med mindre plats i buken och mer mat så kommer hon att behöva rastas mer än normalt.

Välj en trygg valpplats

Om du alltid har hundar i hundhus är det inte helt säkert att tiken själv föredrar att valpa inne i ditt boningshus. Hon kanske känner sig mer hemmastad och trygg i hundhuset.

Viktigast är dock att hon kan få en lugn vrå skiljd från andra hundar. Men i de flesta fall uppskattar tiken att få ett eget rum i boningshuset. Några dagar innan utsatt valpning kan man försöka få tiken att flytta in i det planerade valprummet.

Valplåda

Det finns många olika konstruktioner på valplåda som alla fyller sitt syfte. Viktigt är att man sätter hinder som gör att tiken inte kan tränga in och kväva valparna i hörn eller runt kanterna. Själva använder vi med fördel pallkragar som valplåda. Inne i denna har vi satt hyvlad 25x70

mm regel som valparna kan rulla under.

Pallkragens skarvbleck har jag tagit bort och rundat av med en fil och det är lätt att lägga på ytterligare en krage. Detta håller valparna inne i lådan om vi vill ge tiken chans till lugn och ro.

En diande tik behöver möjligheten att kunna fly undan valparna då och då. Ett tips för den händige är att lägga själva valplådan i ytterligare en yttre låda. När valparna börjat gå behöver de kunna röra sig på allt större ytor. Vår egen "ytterlåda" är byggd i vanlig vattenfast plyfa, som är lätt att hålla rent. Konstruktionen är utformad för att

Yttre valplåda i vattenfast plyfa samt den inre där valparna vistas de första veckorna.

"Du kan fortsätta att jaga med tiken tre fyra veckor trots att hon är parad!"

De sista dagarna är inte roliga för en normalt aktiv tik. Hon känner sig säkert något invaliderad av det ökande bukmängdet.

Tiken bäddar och rumlar runt i lådan, ömsom pustar hon ut en stund.

"Ett första mål av tikens råmjölk är viktig!"

Sätesbjudning i ännu ej sprucken fosterblåsa. Man ser lätt hasen och svansen.

Avnavlingen kan se ganska hårdhänt ut. Man kan lätt tro att denna är orsaken till navelbräck, men detta menar man är en rent ärftlig defekt.

användas till många kullar. Även i denna finns det variabla skjutluckor som håller valparna inne men tillåter tiken att "fly ut".

Förberedelser

I flera böcker i ämnet beskrivs hur man genom att upprätta ett mindre sjukhus förbereder sin valpning. Jakthundraserna är nog att betrakta som tämligen lättförlösta och valpningen är normalt komplikationsfri.

Det behövs sällan sterila saxar för att klippa navelsträngar med, det ordnar tiken. Annars nyper du lätt av den med tumnageln. Det du behöver är tillgång till

flera omgångar med underlag till valplådan. Till detta använder du allt från fina flossafiltar till dagstidningar. Det viktiga är att du vartefter valparna föds kan byta till torrt och rent underlag.

Vi brukar låta själva valpningen ske i tidningspapper då man bara slänger detta vartefter. När valpningen är avslutad bäddar vi med filter. Under tikens förvärsfas då hon bäddar, river, krasar och står i, gör hon lätt konfetti av dina fina filter. Ännu ett skäl till att låta valpningen ske i tidningspapper. Ha alltid gott om handdukar och hushållspapper lätt tillgängligt för eventuellt torkarbete.

Din egen plats

En vettig förberedelse kan vara att ordna med en del bekvämligheter för dig själv. En bra plats att sitta vid om du vill övervaka det hela. Kanske ett bord där du kan föra ett protokoll över vad som händer, eller att fika vid. Bra belysning för att kunna läsa under timmar av väntan.

Veterinärkontakt är normalt onödig, men se till att veta var du kan få tag i en komplett veterinärstation eller ett djursjukhus om komplikationer skulle uppstå. Med komplett menas en som har personal och utrustning för att genomföra ett akut kejsarsnitt. Inget du behöver räkna med, men det är tryggt att veta.

Valpningen

Vill du verkligen vara beredd när allt kommer i gång ska du följa tikens kroppstemperatur från dag 56. Tiken kommer cirka 12 timmar innan själva valpningen sätter i gång att sänka kroppstemperaturen från normala 38 till ca 37. Annars kan du lugnt vänta tills hon visar oro, börjar hässa och riva runt i lådan.

Vissa tikar valpar ganska för-synt, men det brukar höras när det är på gång. Ibland gräver de runt i lådan frenetiskt, för att sedan lägga sig till rätta. Rätt som det är blir det ett utbrott av kraftsande och bäddande igen. Tiken kan på grund av temperatursänkningen få något som ser ut som frossa.

Detta oroliga tillstånd kan vara ganska så länge, normalt ca 12 timmar, men det kan vara uppemot något dygn i värsta fall. Detta brukar kallas öppningsstadiet.

Ibland går det snabbt

För den ovane uppfödaren är det ofta en lång och jobbig väntan, förmodligen värre än för tiken som är fullt upptagen att rumstera runt i sin låda. Rätt som det är skjuter tiken rygg på ett alldeles speciellt sätt och strax är den första valpen född.

En förstföderska kan se ganska tafatt och förvånad ut då hennes första valp sprattlar på lådans botten. Kanske är hon upptagen med att slicka sig själv ren. Men även i detta läge bör uppfödaren inte lägga sig i i onödan.

Tänk på att hundar har fött valpar i 1 000-tals år. Det finns sällan skäl att lägga sig i hennes arbete allt för mycket.

Råmjölken viktig

Tiken brukar mycket snart fatta intresse för den lilla valpen. Om inte, kan du ta upp den och gnida den över buken med en handduk för att få i gång andningen. Om du vill avnavla valpen görs det enklast med en rentvättad tumnagel några centimeter från buken.

Vill du kan du också kontrollera att valpen har normal gom, nos och analöppning.

Förhoppningsvis sprattlar och piper valpen nu och ska då tillbaka till tiken. Den första så kallade råmjölken är mycket viktig, då den ger antikroppar mot infektioner.

Nästa valp

Tiden mellan valparnas födsel kan variera stort. Allt från minuter till flera timmar. Någon sorts normalläge kanske kan sägas vara någon timme. Men det finns sällan skäl till oro om det blir två timmar heller. Jag har en personlig tro att det kanske görs ett och annat kejsarsnitt i onödan.

Det rullar på

Normalt kommer valparna med mer eller mindre jämna mellanrum. Varje gång en valp kommer så behöver tiken lite utrymme. Det kan vara förnuftigt att tillfälligtvis lägga de redan födda i en annan låda, så att hon kan röra sig fritt utan att trampa på eller lägga sig på dem som redan är födda.

Valparna föds ömsom framlänges, ömsom baklänges, s k sätesbjudning. En del kommer ut i sin fosterblåsa, andra inte. Då blåsan är hel brukar tiken bita och slicka sönder denna så att valpen kommer ut. Tikens rengöring och avnavling av valparna kan se rätt hårdhänt ut, men det är helt normalt.

Håll gärna koll på att antalet efterbörder stämmer med antalet valpar. Om en efterbörd blir kvar i tiken kan den orsaka en onödig infektion. Tiken äter gärna upp alla hinnor och moderkakor. Om kullen är stor kan man gott plocka undan en del. Har man otur kan tiken bli rätt dålig i magen av dessa.

I det "fria" måste de äta upp moderkakorna för att hålla rent,

vilket är en viktigare anledning än för näringens skull, men i valplådan kan vi ju hjälpa till att hålla rent.

Starka valpar

När själva förlossningen är överständ kan man ta ut tiken på en rastning, medan man bäddar i ordning med torra filter för henne och valparna. De första dagarna lämnar hon inte gärna valparna någon längre stund. Tiken vill bara ut och göra sina behov för att snabbt gå in igen.

Om allt är normalt är dina valpar fasta i kroppen, livliga och ska helst ha en vilja att ständigt sträva mot tikens värme och spenar. Är de slappa och livlösa är det något fel på dem och de bör kontrolleras närmare.

Om tiken ätit mycket efterbörder, vilket en del gör, finns ingen anledning till föda direkt efter valpningen. Hon ska däremot förstås ha fri tillgång till vatten. Första dygnet är det viktigt att tiken upplever lugn och ro. Håll nyfikna grannar och barn utanför. Det finns ingen anledning att skapa onödiga störningar för tiken.

Den tredje och avslutande delen i vår AVELSSPECIAL kommer i Jaktjournalen nr 4 april.

Komplikationer:

Långt mellan valparna är sällan ett problem, men om tiken har värkar och inga valpar kommer kan det vara tecken på felläge. I avelslitteratur finns beskrivet hur man kan försöka komma till rätta med fellägen.

Värkstimulering. Man kan själv prova att med rena fingrar, eller gummihandske, föra in ett eller ett par fingrar i vulvan. Med ett lätt tryck uppåt, mot tarmen, kan man stimulera fram värkar. Om man lyckas känns direkt då tiken klämmer åt runt dina fingrar. Att själv ge värkstimulerande substanser, utan att veta om valpar ligger fel etc, är ett vågspele som kan äventyra både valparna och tikens liv.

Fellägen, där valpen ligger så att det försvårar framfödan, är inte särskilt ovanligt, men med jakthundraserna brukar det lösa sig självt. Tiken får ut dem i alla fall. Men vid fellägen kan den pålästa uppfödaren hjälpa till. Ibland genom att trycka in valpen lite så att den kommer rätt. Ibland genom att mycket försiktigt, i takt med värkarna, hjälpa valpen ut. Men som sagt, man ska veta vad man gör.

Missbildningar förekommer. Vanligast beskrivet är gomsplatt som lättast upptäcks genom grundlig undersökning. Även bräck av olika slag kan förekomma, i vissa ovanliga fall saknar valpar analöppning. Många gånger är missbildningarna skäl till avlivning. Vissa fel på exempelvis inre organ syns inte, och det kan tyckas oförklarligt att en valp dör efter några dagar.

Avlivning av valpar måste man som uppfödare vara beredd på. Du kan säkert få hjälp av veterinär, men valpningar sker inte alltid på arbetstid. Det finns flera sätt, men det som oftast beskrivs är att man sover valpen med eter eller kloroform i en liten låda. Genom att inte ta ut valpen överdoseras narkosen och valpen somnar in.

För djupare kunskap om ovanstående hänvisas till någon av de böcker som rekommenderats tidigare, andra böcker, veterinärer eller erfarna uppfödare.